

Naša-Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cijelu godinu 2 for. a za kmota 1 for.; razmjerno za pol god. 1 f. a za kmota 50 novč. Izvan carevine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu malo stvari, a neologu sve pokvari.“ *Nar. Posl.*

Oglasi se primaju p o ne važnoj cioni. Pisma neka sa šalju platjene poštarine. Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se ne vraćaju. Uredništvo i Odpravništvo nalaze se *Via S. Francesco N.º 4, piano I.*

Godina VI.

U Trstu 1. Novembra 1875.

Broj 21.

Pogled po svietu.

U Trstu 30. listopada 1875.

I ovaj put ćemo se na ovom mjestu pogovoriti u kratko s našimi čitatelji. A kako znamo, da im naše domaće stvari najviše na sreću leže, hoćemo da jih najprije o tih izvijestimo.

Naš ministar novčanstva iznenadi carevinsko vijeće na samom otvaranju, da će ljetos država prieko dohodka trebati 25 milijunah forinti, pak da će se radi toga morati daće na nekoje stvari povisiti. Taj ministar pozdrav je dakako carevinske vijećnike nešto uzburio. A što jih muči, jesu i carevinski te novčanski odnošaji, što se imaju doskora opet sklopiti s Ugarskom. Zato ustavovierci dovikuju već sad jedni drugim, da budu složni medju sobom, jer da će tu trebati složna i odvažna rada. Mi mislimo, da im u toj stisci moraju više puti doći na pamet i Česi, kojih neima u carevinskom vijeću. Jer ako ikada to bi baš u ovoj prigodi trebalo reći Magjaronom svojom u ime svih ovostranih naroda. Liepo je gospodarstvo dokle je čim: tako su dosad gospodarili Nemci i Magjari: vidit ćemo, kako će bit unapred. Slaveni su dosad čekali kako tako, odsad će mnogo laglje. Težka nužda njihovih protivnikah hoće i njim donieti ljepšu budućnost.

Njemački car Vilim bio je veoma liepo dočekan u Milanu. Kažu, da Bismark nije htio iti s carem, jer je talijanski kralj mjesto u Rim pozvao cara u Milan. Al bi reći, da i sam car nije htio u Rim, gdje stanuje duševni vladar tolikih milijunah Niemacah. Ovih danah otvorio se u Berlinu pruski parlamenat. I tamo je novac prvobojaj; i tamo fali novca, pa da će bit i tamo povisene nekoje daće. Bavarski kralj nije primio adrese većine bavarskih poslanikah, koji su se izkazali protivni njemačkomu jedinstvu; al ipak nije još razpustio sadašnjega sabora, akoprem se to očekuje od dana do dne.

Stvari u Bosnoj i Hercegovini stoje kako mogu u ovo doba ljeta. Al ipak su si ustaši i u ovo petnaest danah više puti lice osvjetlali. Dne 22. oktobra bio je pod Trebinjem ljut boj. Tu su bili Turci hametom pobijeni. Samo mrtvih ostalo jih je 300 na bojnomo polju. Osim vodje Ljubibratića tom se je prilikom proslavio i Peko Pavlović. S druge se strane javlja, da je Petrović zavrtorio put iz Kleka u Trebinje. I u Bosnoj neprestaje buktiti ustanak; i tamo su Turci na više mjestih ružno postradali. Bosanski su ustaši opet izgubili jednoga od svojih vodjah, naime Luku Krstijan, koji je pao kao junak u nekoj bitci dne 12. tek. mjeseca. Bit će jednom dično spominjati imena tih junakah i čitati njihova slavna djela. U Hercegovini su Turci na vjeri ubili mladića Antona Panjalina, rodom iz Mletakah, što je bio sa drugimi talijanskimi mladići priletio na pomoć našoj nesretnoj braći. Slava mu i vječna uspomena u zahvalnom srčen svakoga Slavena! Čuje se, da je talijanska vlada radi toga mrzkoga ubojstva pozvala Tursku na odgovor. Zna se, da su i nekoji Austrijanci na vjeri ubijeni od Turakah; ali se još nečuje, da je to isto učinila naša vlada. Sultan je poslao u Hercegovinu svojega adjutanta Halil-Pašu, da vidi tan je sveje oči, kako stvari tamo stoje. I turska vlada priznaje, da su njezini Turci pravi divljaci, pak da su zapalili više kršćanskih selah a Kršćjane posjekli, koji su im se na Sever-Pašin proglas opet pokorili, akoprem im je bilo obećano, da im neće ništa biti. I toga neće već Kršćjani zaboraviti. U Hercegovinu dolazi sa mora još jednako turska vojska; ali se čuje, da ju strašno deseti glad i golotinja. Oskora su se na više mjestih digli i braća Bugari u nadi, da će se i Srbija zaratiti s Turskom. To da im je bio obećao srbski ministar Ristić, pa sad gdje je on pao, da vide kako su se u nedobu digli. U Biogradu obavila se dne 16. kneževa svatba velikom sjajnošću. Slaveni se još jednako nadaju, da se Srbija nije odrekla svojega poziva na Iztoku, nego da će na prosljetje zastalno udariti na Turke. Hoćemo vidjeti. Ali ako Turske ništa nezaguši, to će ju zagušiti njezino novčano stanje, jer odsad unapred kao da neće naći nikoga, da joj posudi ni prebijene pare. I tako će ako Bog nestati već jednom barem toga tlačitelja našega nesretnoga naroda!

Bratska poruka našim težakom na početku školske godine.

Vaš je zanat (djelo), dragi težaci, veoma trudan i naporan (težak); ali je uprav ovaj napor, koji vami daje kripke mišice, zdravo tielo i vedro lice. Vaš jednostavni život u odjelu, hrani i društvenosti, najslabiji je prvobitnomu životu ljudih, a ladanjska (poljska) tišina podaje mir i zadovoljstvo srceu vašemu. Svega toga bučni gradjanin neuziva.

Nego opet ovaj naporni vaš rad i ova jednostavnost života, u koliko vam s jedne strane donose po koju ugodnu, toliko vas s druge strane sustežu od toli potrebnog vami nauka, bez kojega dan današnji nije napredka ni blagostanja.

Dan današnji nije dosta samo raditi, već valja svaki dan više znati. Kaošto dobra vojnika nećine puška niti sablja, već nauka, znanje i poštenje, tako ni vas motika ni sikira, kosa ni srp, neće učiniti dobrim težacim, ako nebudete učili, te danonice postajali pametniji, umno radiniji, pa po tom i imućniji. Neznajča (neznalica), gotov prnješa. Neznanje sa siromaštvom, to su vami vaši ubojice.

Samo oni narodi imadu danas jamstvo svomu obstanku i boljoj budućnosti, u kojih svi, od najvećega dostojanstvenika do zadnjega radnika, u kriposti i znanju napreduju.

Danas je znanje jače od svakoga oružja. Nemci se nisu sramili pred svim svietom priznati, da prije četiri godine, nije potuklo silni i nad svietom gospodujući francezki narod ni njihovo umjetno oružje, ni silni topovi, ni nebrojena vojska, već njihove škole, njihovi učitelji. To će reći znanje njihovih u školi poučenihi i oplemenjenih vojnika. Oni su u školi naučili biti pošteni i kripostni, kralju svomu i domovini odani, a na narod svoj ponosni. Oni su se u istoj takovoj pučkoj školi, kako su vaše, učinili sposobniji, da lakše umjetnost vojničku razumiju i nauče, te ju u vrijeme borbe na slavu svojih zastavah upotrijebe.

Dragi težaci! Kad vas k nauku pozivljemo, ništa vami nova nepripoviedamo. To je tako stara stvar, kako je staro ljudsko pleme.

Ta pogledajte svoju djecu. Tek što je stalo govoriti i predmete (stvari) oko sebe razpoznavati i razlikovati — zvati oca i majku — kako vas marljivo izpituju „što je ovo ili ono“ i „zašto je?“ Ta često majci jedva dotiče rječih, da znalčnost svog djeteta zasiti.

Što je to nego li prirodjeni i od Boga dani dar težnje za znanjem? Zar nebi bilo prikorno dati se od djece osramotiti, te netežiti svakim danom za sve obsežnijim naukom? A zar nebi bila crna nezahvalost prema stvoritelju, kad bi tko svoje darove zakapao?

Vi ste čuli iz vaudjelja po ustim samog Isusa Krsta, kakov će se račun pitati od nas svih za darove zakopane.

Kada je Isus navršio trideset godinah, te stao naučati svoje nebesko poslanje, kazao je jednom ovu prisposobu.

„Neki plemić otišao je u daleke krajeve, da zadobije kraljestvo i da se tada povraiti. Pozvav prije svoje slugu, dao jim je deset mnah t. j. deset novacah i rekao: trgujte tim, dok se vratim. Gradjanji pako njegovi zamrziše i poslaše za njim poslanstvo veleći: mi nećemo, da taj nad nami gospoduje. Pa kad se taj plemić zadobiv kraljestvo povratio, pozva preda se svoje slugu, da vidi, koliko je koji prigospodario. Kad dodje prvi reče: Gospodine! Tvoj novac pribavio mi je deset novacah. A gospodar mu na to: Veseli se, slugo dobri i vjerni; jer si bio vjeran s malim, imati ćeš moć nad deset varoši. Došav drugi reče: Novac tvoj privredio mi je pet novacah. — I ti ćeš biti nad pet varoši. A kad dodje treći, veleć: Gospodaru, eto ti tvoj novac, koji sam čuvao zamotan u rubcu. Bojao sam se, jer sam znao da si čovjek strog; uzimlješ, što nisi postavio, a ženješ, što nisi posijao. Na to mu rekne gospodar: Iz tvojih to ustih osudjujem, slugu uevaljali! Znao si, da sam čovjek oštar, koji uzimljem što nisam postavio, a ženjem što nisam posijao. Zašto nisi stavio novac u promet, da bi ga mogao na povratku s dobitkom od tebe iskati? Te reče nazoćnim: Uzmite mu i taj novac, pa ga dajte onomu, koji ih ima deset.“

Ukor (pokaranje) ovog nevaljanog sluga ide svakoga onoga, dragi težači, koji darove svoga uma zakapa, i koji s njima ništa neprivriedjuje. I ono će mu se malo što ima, radi nemara, oduzeti.

A što vas još najviše tjera k nauku, dragi težači, to su vam svakim danom rastući novi tereti (davki) i nove potrebe, novi društveni i obiteljski odnosi. Pa nebudete li znali svoje kuće i staje tako rediti, a polja, vinograde i livade tako obdjeljavati, da vam bude to sve još jedanput toliko nosilo, koliko vašim djedovom — kad tolikih potrebah nije bilo — onda će hitro nastati vrijeme, gdje će vas goniti iz vaših selišta, prodavati vaš posjed za male novce, a vašom će svojinom tuđinci i lihvari (užurari) mastiti brade. (To se već žalibože od davna događja u našoj župašćenoj Istri. Ured.)

Zavirite malo u svoje obiteljske i društvene odnose, pa ćete se sgroziti, kolike i kakove među vami vladaju svadje i razdori. Braća se grizu, kao da nisu pod istim prsima sisali mlieko materino. Ovakav nesložni život radja zlu volju, nerad i mržnju. Goni vas u sudbene palače i odvjetničke pisarne, a što je najgore, krađe dangubom zlatno vrijeme, koje bi u poslu korisnije uložiti mogli. A što će tek troškovi, koje vam često prave svakojaki zakutni pisari, a vi jih rado nosite, samo ako vam se sve obeća, što je vaša volja.

Kad bi bilo potrebna znanja, nebi bilo toliko nesloge i razdora, pa po tom ni nepotrebnost troška. Znanje bi vas naučilo vaša prava i dužnosti. Ono bi vas naučilo svoje ljubiti, tuđe štovati — svoje unapredjivati, a u tuđe nedirati. Znanje bi vas ukrotilo, te bi se znali u malenkosti radje zatajiti, nego li rad njih izazivati gorkih posljedica. Znanje bi vam ojačalo vjeru u onoga, koj vjeru zaslužuje, makar vam — jer nije moguće ili proti zakonu — neučinio baš sve ono i onako, kako je vama u volji. Znanje bi vam zakrčilo put, da se predajete na milost i nemilost onim, kojim je samo vaša kesa draga; pa dok vidi, da je još što u njoj, zlatna vam brda obećaju. A kad vam kesu izsuše, onda vas gone iz vaših kuća, a na nlicah vam okreću ledja, niti vas više nepoznaju.

Prionite dakle uz vaš težki rad, dragi težači, i uz knjigu. Čitajte i učite, jer svaki onaj, koji se u knjigu razumije, dalje dodje.

A vi, gospodo sveštenici i narodni učitelji, podsudite rukave, te i vi na posao. Upućujte narod, a nješto i sami žrtvujte; jer je to i u vašem probitku. Ta što vam koristi, ako budete vi i naj-mudriji vodje, a ako vam bude vojska nenuka i malodušna? Na obćem braniku u odlučnom času izneverit će vas, pa ste onda i vi poraženi.

Svi! svi! valja da jedno osjećamo i za jednim težimo, nastojanja neprijateljska da odvratimo od zemlje svoje i naroda svoga. A to je samo onda moguće, ako seljački puk, koji upravo sačinjava narodnu gromadu, prema potrebam njegovim i prema potrebam vremena uljudimo.

(Gosp. List Dalm.)

Dopisi.

Iz Pazinščine.

Čujem, da će doskora u našem Pazinu, kao što i gdje drugdje u Istri, biti novi obćinski izbori, pa radi toga, prosim to slavno Uredništvo, da mi izvoli odstupiti malo mjestanca u svojem cijenjenom listu, da i ja, akoprem nenk kmet, rečem koju o toj stvari svojoj braćji, istarskim kmetom.

Mnogo i mnogo se puti čuje, kake se naši ljudi teško tuže, da ova i ona komnunska odluka neodgovara njihovoj želji ni njihovoj koristi, te da ako bi oni zapovjedali i glasa imali u komunu, da bi mnoge stvari bolje išle, nego li u obće idu. Al ja nemogu nego da takovim rečem: Ljudi moji, Bog vam grieha oprost, nitko drugi, nego vi sami ste krivi svemu svomu zlu! Svaki put kad se bira novo zastupstvo, vi imate u vaših rukah, kakono se veli, i škare i sukno, pak ako je tako, zašto si vi sami nekrojite po vašoj želji? Zašto, ču reći, nebirate u zastupstvo il representancu jedino one ljude, koji su vaši i za vas? Zašto si ludu pušćate uzet iz rukuh od nekoliko neprijateljah vaših sve svoje pravo i pravice, služeć tako tuđincu sve na veću svoju propast i nesreću? Ah ljudi, braćjo moja, vi se, kako rekoh, tužite i teško trpite, al te vaše tužbe i trpljenja padaju vam istim na obraz, jer na mjesto da ste (kao što to jedino od vaše volje visi) mal da ne u svih istarskih obćinah sami svoji gospodari i ravnatelji, to volite biti sluga i porivališće pešćice Šarenjakah, koji na vas mrze i pogrđnami vas imeni prte.

Al da toga već unapried ne bude, što vam je, braćjo istarski kmeti, činiti? Evo što. Svaki put kad dojde vrijeme, da se ima birati novo zastupstvo u kojem komunu, il deputati za sabor iliti dietu, skupite se najprvo i pogovorite mužki svi skupa, izaberite između vas istih nekoliko pametnih i poštenih voditeljah, koji će uzeti na se skrb i odgovornost, da se pravično uredi i pravično postupa u svem, što se tiče izborah. Po tom, kad je dan izbora, nitko od vas, ma bilo zašto, da neostanete kod kuće, nego da svi

redom kao jedan čovjek dojdete na birališće dat svoj glas za one vaše narodnjake, za koje ste se prije sa svojom rođenom braćjom pogovorili i dogovorili. A neprijatelji i izrodi Šarenjaci, obećivali i davali vam il strašili vas čim jim drago, nedajte jim se u ruke, nego postojano branite i skrbite za dobro i blagostanje vas i vaše djece.

Lindarci, Pićanci i Gračiščani, vi ste se već pred trimi ljeti na birališću dično borili za svoje pravice. Ona niste bili srećni u izboru svojih zastupnikah, jer se stvari u Pazinu naprama vam nisu ni najmanje promenile. Vi još i danas samo plaćate i trošite, a koristi od toga male il nikakove. To će reći, da vaši sadašnji zastupnici nisu učinili svoje dužnosti; to će reći, da su mučali, kad bi bili imali govorniti; to će na posljedku reći, da su se pustili voditi od vaših protivnikah kao djeca od svoje pestrne. Da nije tako, vi bi sada imali svoje škole, ljepše ceste, bolju upravu itd. jer se u tri ljeta dade mnogo dobra učiniti, ali tad zastupnici moraju biti ljudi, a ne djeca. Za koga dakle znate, da samo klima na svaku šarenjačku, kad sjedi u zastupstvu, taj nije za vas, toga više nebirajte. Za koga znate, da voli sramotau i škodljiv mir, nego li pošću i koristan rat, nemojte ga poslati u zastupnički boj, jer biste još i druga tri ljeta samo plaćali i trpili. Da sve drugo prenućimo, spomenimo samo škole, kakve su vam. Je li moguće, da ćete vi i nadalje podnositi, da vam se za vaše teške novce djeca u školi tupe i muće jezikom, kojega nerazumiju? I zvier gleda, da nekako odgoji svoje mlade, a vi razumni stvor božji da zanemarite odgojeje svoje mile i drage dječice? Jer znajte, da nima odgojenja u onoj školi, u kojoj nevlada i negospoduje u knjigi i govoru sladki materinski jezik. Nemojte za Boga, da vas jednom u grobu proklinju vaša djeca. Djeca sad neznaju, što se s njimi radi, al kad jednom pridu na ciel razum, hoće priti i na spoznanje, koliko su se mogla naučiti, a nisu radi vaše nemarnosti, jer niste marili skrbiti, da se uće u svojem jeziku. Kad nebi za drugo, samo za to biste morali napeti sve svoje sile, da vam dođu u zastupstvo takovi ljudi, koji će i na to misliti i zato skrbiti. A to budi rečeno ne samo vam, nego svim ostalim obćinarom sve prostrane obćine pazinske. Ljudi braćo, znajte da u vas ima uprte svoje oči sva ostala Istra. Kad vi tu predobite i nadvladate, jedna po jedna hoće za vami potegnuti i ostale istarske obćine, gdje žive naš narod i govori naš jezik. Svećenici, vi jedini prijatelji ovoga zanemarenoga puka, podučujte puk, budite mu na ruku u poslu obćinskih izborah, pak vjerujte da će vas stoput više ljubiti i štovati, kad bude vidio, da skrbite ne samo za njegovu dušu, nego i za njegovu vremenitu korist i napredak. Na noge dakle složno i odvažno, jedan za sve, a svi za jednoga. Tako rade prava braćja, tako radite i vi, nemarć što će tko reći i kako će vas gledati. Psi laju dokle ljudi ustaju; a kad svane dan, povuku se u svoj stan!

Iz Pazinščine početkom oktobra.

Navadno Vam pjevam, Gospodine Uredniče, u svojih dopisih Jeremijade, ali danas toga učiniti neću. A zašto ne? E bogme, gdje se svi vesele, valjda im neću ni ja, akoprem žalostan, kvariti poštena veselja. A veselje vam je ovdje veliko sbog obilate ljetine.

Hvala Bogu, ljetos je bilo vrijeme, kako su željeli ljudi sami. Kad je trebalo blage kišice, nebo se je naoblačilo i spuščalo božju rosicu na zemlju; kad je trebalo liepa vremena, sunce se pokazalo svojim žarkimi traći i ogrijalo polje — a tući ili gradu i poplavam ni sljeda bilo nije. Zato su bila polja jako liepa. Istina pećnice i bieloga žita bilo je malo, ali zato je platila turkinja i krompir, a osobito groždje. Ljudi su predvidjali, da će biti božjeg blagoslova, ali nisu mislili, da će biti toliko, koliko jest. Dok se nije počelo trgati, nisu znali ljudi, koliko će imati vina. Nu tada uvidiše, da treba još okruta ili posude kupit ili posudit ili u čabrih vreti. Po svuda se pitaju, imate li kamo s groždjom? Moram poč iskat, jest obićno odgovor. Našao sam nešto u brajda, ali mnogo više u vinogradu.

Sve je to dobro i liepo i čovjeku se šire prsa od radosti, kad čuje, da neće trebat kmetu prosjačit na lihvarskih ili užararskih vratih. Dašto da vino neće biti odmah u početku drago, ali svejedno mislim, da se neće prodavati spud (52 bok.) cijenije od 6 fr., jer se muškatanu po 9—10 fr.

Ako je i cieno, liepo je ufanje kmetu, da izplati dug, uredi svoje gospodarstvo, razumno uživa i potrebite si stvari nabavi.

Duga treba se čuvat kako nečastivoga, ali kad se jednom učini, treba se ga čim prije izbavit i oslobodit. — Naše gospodarstvo i poljodjelstvo je još na nisku stupnju. To se mora poboljšat, popraviti. Kupit potrebito i spretno orudje za polje, a osobito dobro obradljivat vinograde, odkud kmetu najviše ufanje, da dobije kakvu forintu. — Kad Bog daje, smie se uživat njegov blagoslov, ali razborito. Živina, koja razuma nima, nejede i nepije više nego li potrebuje, a čovjek razumni stvor božji baca si pijanstvom pod noge ono, što ga razlučuje od životinje — razum. Žalibože da se ne čuje rado besjede: trieznost. Piti, opiti se, jest mnogim veća

vrlina, nego li trieznost. Ima takovih, koji rado pripovjedaju, kako su prekomjerno lokali vino, — a neznaju, da to nije nikakvo junactvo, nego sramota — da od pijanstva dođu svakovrstne pokvarenosti med puk. Tko je nezahvalan svomemu gospodaru, nije već vriedan njegovih darovah; a nezahvalan jest Bogu, tko ne uživa umjereno Njegov sveti blagoslov.

Ali da nitko ne reče: Evo popa propovjedajućega s predikaonice, reć ću koju u prilog djakom ili školanom, te tako preći s propovjedaonice u školu. Tu mi se predstavljaju školani istarski, puni talenta i želje, da nastave započete škole, ali im iz svakog kuta viri siromaštvo; zato ih čujem glasno govoriti: pomozite, pomozite braćo! biti ćemo našoj miloj Istri hrabri zatočnici i branitelji njezinih pravah. Pa komu to oni govore? Komu!? Svakomu koji ima srca za zapušćene i uboge djake istarske, — dakle i vam kmeti je to rečeno. I vas zovu na pomoć, osobito ljetos, kad vas je Bog nadario obilnim plodom zemaljskim. Što budete dali istarskim djakom, povraćeno bit će vam stostruko, kad se vratite u milu nam Istru. Mi Istrani malo imamo svojih naobraženih ljudi. Sve nam tudjinci imaju u rukuh, tudji podestē, tudji sudci, tudji odvjetnici, tudji lječnici. Tudji smo sluga u vlastitoj kući. Pak tko neželi biti svoj na svojem? Tko želi još i nadalje ostati tudje porivališće, neka neda ni novčića za uboge školane; ali tko želi biti svoj gospodar, nek se lati žepa i pruži pripomoć. Mala je to svotica, što se zahtjeva od tebe, kmete, — 30 je samo novčića, to ćeš lahko smoci, da ih predaš povjereniku, nek ih pošalje „Bratovšćini hrvatskih ljudi u Istri.“ Tako će se kolo, koje se je počelo vrteti, još brže obraćati!

FRANINA I JURINA.

Fr. Kako ti, Jurino?

Ju. Dobro, hvala Bogu — dva kebra va žepu, pa ga je dosta kumu i kumparu!

Fr. Koga to?

Ju. Veseljaka Vinka Lozića.

Fr. Aha! — a ča su pak ti keברי?

Ju. Majerske desetice.

Fr. Tako ti pijaš tudjimi novci.

Ju. Aj, bome, češ letos i ti, ač čujem, da su se i naši va Beču neć pretrošili, pak da će morat...

Fr. Dakle to gre po svem svetu nekako po turski; al samo kad bi bilo človekn moguće čagod zaslužiti.

Ju. Kako ni, kad more v Istri svako dete na dan barem kebra dobit.

Fr. Aj more o mladom letu i punu baretu (kapu)!

Ju. Ako neveruješ, a ti hod va Tinjan, pak češ se osvedočiti.

Fr. Ja sam mislel da na železnicu.

Ju. Ne, nego va Tinjan, ač da je tamo neki gospodin, ki obećuje po soldin svakomu školskomu detetu, kō mu bude reklo *bonjorno*, mesto dobar dan!

Fr. Pak?

Ju. Pak deca da nećeju, jer da neznaju, ča će to reć.

Fr. Ta gospodin je dakle mislel, da će to poć, kako kad su balotacijoni?

Ju. Ter da su bili.

Fr. Kakovi?

Ju. A da su pitali kmete, va kom jeziku hoćeju, da jim se deca vade va školi?

Fr. Pak?

Ju. Pak da su izvan dvih il trih odgovorili svi da hrvatski.

Fr. A ki su ta dva il tri?

Ju. Neki *slepici*, jer il nevide, il neće da vide, da i nam sviće dan!

Neukû Nauka.

Kako ćemo stoku (živinu) od muhah obraniti? Često puti znadu muhe na stoku tako nahrupiti (osobito ljeti), da jedna živina nezna što da čini braneći se. One obično imadu opredieljena mjesta, gdje bodu; a ta mjesta treba namazati (kao što sam i ja sâm ove godine poskusio) *ribyom mašču*, koja se dobije skoro u svakoj ljekarni — i ja kriv, ako će se muhe ikad dati na blago. Tko neveruje, taj neka poskusi, pak će vidjeti, da pravo iman, što rekoh.

**

Da se pilići prije izvale, mogu se jaja, koja se nisu do opredieljena vremena izvalila, u mlaćnu vodu metnuti. Jaja, u kojih imade živih pilićah, trzati će se i gibati u zdieh. Neki ljubitelj pilićah izkusio je to. Kvočka mu naime već 23 dana sjedila,

a još neopazi nikakova života u jajih. Mišljaše, da od svega ništa neće biti, no ipak pokuša umočiti jaja. Voda bijaše podosta vruća. Daskora začuje živahno pijukanje u gibajućih se jajih, te izvadi jih, metnu ih opet brzo pod kvočku. I gle — za nekoliko satih izvali se ciela četa pilićah.

**

Liek za prljotine ili oparine. — Kad se ožežeš ili oprliš, a ti nastuži obična sapuna i izmiešaj ga vodom, da postane kao pomast. Ove pomasti namaži na krpu i privij na prljotinu. Boli će brzo nestati, makar se je i koža oljuštila i rana će brzo zacieliti. Ako su se mjehuri izpeli, a ti ih iglom probodi i ociedi.

Poljodjelstvo u pitanjih i odgovorih.

POGLAVJE OSMO.

Svaki kraj mora raditi zemlju na svoj način.

- P. Zašto se zemlja nemože obradivati svuda na jedan ter isti način?
- O. Kad bi htio odgovoriti na to pitanje, morao bi vam spomenuti ono, što sam vam rekao u prvom poglavju glede *svjetla, topline, vode i zraka*, što treba rastlinam da mogu uspjevati. Nego vidim, da mi sve to nebi ipak hasnilo, da vas uglavim, o čem govorim.
- P. Što biste dakle imali dodati?
- O. Morao bi vam prije svega dokazati — da nije moguće obradivati zemlju svuda na isti način — jer rastline nemogu imati svuda onoliko zraka, topline, svjetla i vode, koliko im treba, da mogu rasti, cvasti, roditi i dozreti, jerbo nije svuda ni jednako toplo, ni jednako mokro. Onda bi vam morao dokazati, da uspjeh dobra teženja ili obradivanja zemlje ne visi samo o zemlji dobro djelanoj i dobro gnojenoj, nego dapače o nebrojenih okolnostih, koje mora težak podpuno poznavati.
- P. Raztumačite mi, molim vas, prvu stran onoga, što ste rekli.
- O. Bi li mi vi znali reći, na primjer, zašto se kod nas nitko ne bavi gojenjem *navanačah, limunah*, i toliko vrsti *cvičca*, kakono u južnoj Italiji, a naime u Sardiniji i u krasnom Ligurskom primorju (okolo Genove)? Bi li mi vi znali reći, zašto se kod nas negoji pamuk (bumbak) i palma, zašto dapače na nekojih mjestih nemože ni pšenica dospieti (!), a kamo li grozdje dozreti? Zašto nam iz Amerike dolazi kava (kaš) sećer (cukar) mirodije, miomirisue korice itd. itd. Ako neznate vi, hoću vam reći ja! Jer rastline, koje rode onakim voćem, nemogu u svakom kraju imati podnebnja, kakvo im treba, da mogu roditi, pa ni kod nas; zato moramo se uztrpiti, te pustiti, neka jih goje gdje mogu rasti i roditi, a mi saditi i sijati ono, što nas može prehraniti. Ali s druge strane i kod nas raste i rodi mnogo toga, čega gori bolje prama sjeveru nikako nepoznaju.
- P. Vidim, da imate pravo; raztumačite mi sad i drugu stran.
- O. Okolnosti, o kojih sam vam govorio, jesu *podnebnje, podzemlje, nagib zemljišta* i njegov *prikrajak*, stvari najme kroz koje imanje il dobiva il gubi, a teženje poradi toga jest il dobro il zlo. Na primjer, na nekojih mjestih težatno zemljište *suh* i po naravi *sipko* može postati dobro radi mokra podzemlja i nepropustajuća vode. — Ima drugo zemljište, koje može postati dobro, akoprem leži prama *sjeveru* i *zapadu*; i to jer mu je blizu more, il zato jer ga namaću češći daždi. — Isto tako, težatno zemljište mokro može lepo nositi, ako se nalazi na brežuljku te leži naprama *podnevu*, kakono pod veoma daždevitim podnebjem može dobro roditi lahko i propustljivo zemljište. To su eto okolnosti, koje kako su razne u raznih krajevih, tako se moramo razno po njih vladati u raznom teženju svojeg zemljišta.
- P. Naučite me, kako bi se mogao tim okoristiti.
- O. Na nekojih mjestih ima n. p. *povodnih* sjenokošah. Te se sjenokoš na drngih mjestih nebi podale poradi nedostatka vode. U nekojih stranah Italije spravljaju u zimi i u proljetju, što nije kod nas nikako moguće. — Pa recite...
- P. Izvolite mi govoriti o obćenitijih stvarih.
- O. Gdjegod se težak nalazi, mora biti sjegurano o onom, što radi, to jest, mora da je osvjedočen, da će ljetinu, kojoj se nada, spraviti pod krov, ako ga neprevari tuča, il koja druga nesreća. Zato mora, da se nasliepo nemuči, nastojati spoznati uzroke, poradi kojih rastline il uspjevaju il propadaju. Na primjer: *trs, kukuruz, duhan (tabak), proso, konoplja, birak, hajda (helda)* su takove rastline, koje trebuj mnogo topline;

dočim je veći diel žita, *krumpir, lan, repa, djeteljina* i *sočivo* trehju mnogo manje. Toga radi mora se poljodjelac u svojem poslu ravnati prema podnebu i položaju zemlje, koju obradjuje.

P. A kad bi vam ja rekao, da vas ni sad pravo nerazumiem?
O. A ja bi se trsio, da vam dokažem tu istinu. Što stoji jest, da se u nekih studenih predielih iliti krajevih, gdje nemože dozreti *pšenica*, spravlja dosta mnogo *raži (segale)*, ali sa svim tim ni raž nebi mogla odoljeti u onih predielih, gdje se pojavljuju mrazi do kasna proljetja. Nasuprot proljetni mrazi neškoda ni najmanje *tabaku*, dočim bi ga jesenski iliti podzimski zadavali, što nije još prestao rasti. U krajevih jako studenih *pšenica*, se sije u augustu mjesecu, a *kasni ječam* u maju i juniju, dočim se u toplijih krajevih *pšenica* sije u oktobru, a ječam u proljetje. — U predjelih, gdje vladaju silni vjetri i vibri, nekoristi sijati *hmelja, kukuruza, tabaka* i *trtora*. — U krajevih vlažnih uspjeva *pšenica, djeteljina, ovas (zob), grahor, lan, i krma*; a nasuprot u suhих *raž, kasni ječam* itd. Je li ste sad osvjedočen, da nevalja svagdje sijati i saditi jedne te iste stvari?

P. Vidim, da me želite uglaviti; al bi ja ipak htio skušiti!

O. A ja vas uvjeravam, da biste stratili vrijeme, trud i novac. Jer neću reći, da se nemože kad kada narav na to prisiliti, kao što ju prisiljuju na primjer vrtljari, koji u *toplih postavah* (staklom zatvorena i grijana razzadišća) goje Indijske i Amerikanske rastline, ali kad je govor o poljodjelstvu i ratarstvu na veliko, onda vam se valja uvijek ugledati u božu narav, pa se nećete nikad pokajati. Obazrite se po svietu! Tu ćete vidjeti, da u predjelih *niželih* i *vlažnih* raste trava, u *ravnicah* rastline sa sjemenom, po *brežuljih* vočke i traje, po *nižih bregovih* kestenj (kostanj) i hrast, po *planinah* bori i jelve, dokle se naposljedku ne izgubi svaki raztež radi silne studeni i vječnoga sniega, što tu vlada. Što vam veli taj rečiti glas naravi? Veli vam, da se poljodjelac u sijanju i sadjenju mora priloziti predjetu, u kojem živi, jer u ovom uspjeva bolje krma, u onom žito, na onom trećem trsje, na onom četvrtom šuma. Sijte dakle i sadite ono, što znate, da će u vašem kraju uspjeti, a najme uteći ljetnoj suši, pak se nećete imati nikad tužiti, da vas vaša ako i malena zemlja nemože hraniti.

Različite viesti.

* **Koješta iz Porečine.** Pišu nam, da su prošlih danah bili u Poreču izbori občinskih zastupnikah, ali našega puka da je došlo jako malo na birališće, pak da su izbori išli, kako se htjeli sami Porečani. Tomu da je krivo, jedno što so naši preveć rastreseni i daleko jedni od drugih, pak da se nemogu među sobom dogovoriti t sporazumiti, drugo što su mnogi zadruženi, pak da jih je strah i pisniti, a treće naposljedku što su nekoji izgubili svako ufanje, pak se hitili u nehajstvo. Svemu bi se dalo pomoći, al nehajstvo nesmi se i aemože nikako oprostiti. Pišu nam nadalje, da je sve pripravno da bude škola u svakoj plovaniji; da su već i djeca popisana i odredjena sela, gdje će škola biti. Za tu stvar da se kruto zauzimlje e. k. kotarska oblast. Ali što se tiče školskoga jezika da se još nezna, hoće li biti materinski, il pa po navadnoj nepravdi talijanski.

* **Ruski car Aleksandar** poslao je Crnogorskomu knezu Nikoli 30,000 rubaljah u pomoć Kršćjanom uteklim iz Turske u Crnu Goru.

* **Slovenci** na Goričkom slave liepu pobjedu nad samim sobom, a to će svakoga slavenskoga rodoljuba obradovati. Nbkon dugotrajna dogovaranja složili su se staro-mlado Sloveni podpuno. Društvo mladih Slovenacah „Soča“, sdružuje se sa staroslovenskim društvom „Gorica“ u jedno društvo „Sloga“, a i obadva glasila, mladoslavenska „Soča“ i katolički staroslovenski „Glas“ prestaju novom godinom izlaziti, a izlaziti će zajednički list „Glas od Soče.“ Želimo da se i ostala braća Sloveni slože radi dobra svoje do-

movine, a hvala Bogu počelo se o tom raditi. „Slovenski Narod“ onomadne izjavljuje pripravnost Mladoslavencacah dogovarati se o slogi, glede svih narodnih pitanjah, ali glede liberalizma da svakoj strani bude slobodno sačuvati svoje stanovište.

* **Dr. Josip Antonietti**, član saborske narodne većine u Zadru bi usljed ostavke bivšeg zastupnika autonomasa Dr. Kelera otišavšega u Misir, izabran od dalmatinskih veleporoznikah za poslanika u carevinsko vijeće naproti autonomasu Josipu Piperati, i to sa 69 glasovah više.

* **Troškovi hrvatskoga proračuna** za god. 1876 iznose 3,163,905 for., koje će se pokriti svotom od 3,050,000 for. koja pripada Hrvatskoj od 45% izravnih i neizravnih porezah i drugih javnih dohodakah Hrvatsko i Slavonije, zatim vlastitim upravnimi dohodoci i dohodoci iz zakladah, koji su za god. 1876 proračunani ukupno na 125,231 for., te ukupni prihodi iznosi 3,175,231, od kojega kad se odbiju troškovi 3,163,905 for. ostaje višak od 11,326 for.

* **Medjunarodni odbor** u Parizu za podporu prebjeglih Bosanacah i Hercegovacah imenovao je preuzv. gospodina biskupa Strossmajera svojim predsjednikom. — N. P. darovala je za nevoljne bjegunce 10,000 for.

* **Iz Kalifornije** pišu „Narodnomu Listu“ dne 20. rujna: Jučer mi Dalmatinci i ostali Slavjani udomljeni u S. Francisco držasmo skupštinu i odabراسmo odbor da kupi prinoske za krvnu svoju braću Hercegovce i Bošnjake. U onaj čas zakupljeno je 1628 škuda, a upisalo se je odmah dobrovoljnih prinosaka za svaki mjesec dok ustanak traje 207 škuda i 50 soldi. Odbor je odlučio svaku moguću učiniti da braći bude kriepke pomoći i iz ovog kraja svieta. Predsjednik je odbora gosp. Ivan Ivanković. — Živila vjerna braća! Živila mila domovina, i slavjanska sloga!

* **Karauline zadušnice.** Pišu nam iz Murtera u Dalmaciji, da je dne 16. prošloga mjeseca rujna murtersko čitaoničko društvo dalo služiti u onoj župnoj crkvi jednu svetu Misu za dušu pokojnoga oca Karaulu, što su ga ono sega ljeta Turci na vjeri napali i posjekli. Misi su bili prisutni članovi Društva i mnogobrojni mješćani, moleć pokoj duši toga vriednoga i zaslužnoga starca. Odviše da je ono društvo jednoglasno imenovalo svojim počastnim članom kremenjaka Milenka Stazića, koji je prvi iz Dalmacije skočio preko granice i pohrio u pomoć našoj rodjenoj braći u susjednoj Hercegovini, gdje se bije junački i slavni boj za slobodu i poštenje južnoga slavenstva. Do malo danah da će se i u Betini otvoriti narodna Čitaonica. Bilo u sretan i dobar čas!

* † **Tomo Svetina**, naš dobri prijatelj, žarki rodoljub, pravi poštenjak, od svakoga štovan, tko ga je poznavao, preminuo je u Spljetu dne 20. pr. mj. u 55. godini. Lahka mu zemljica!

* **Promjene u tršćansko-koparskoj biskupiji.** Petar Flego, župnički pomoćnik u Lindaru, postade biskupskim kapelanom. Sliedeći novomisnici bjehu imenovani župničkim pomoćnici: Anton Fabris u Lindaru, Anton Kalac u Pazinu i Ivan Skabar u Milah.

* **U istinu dostojno i pravedno jest!** „Zagrebački katolički list“ javlja radostnu viest, da se zahtjevanje ono, kojim je magjarska vlada htjela prisiliti, da se bosansko redovničko Sjemenišće iz Djakova premjesti u Ostrogon u Ugarsku, neće obistiniti; jer da se je posriedovanjem preuzv. biskupa bosaksko-djakovačkoga, g. Strossmajera, i bosanskih Franjevaca postiglo u Rimu i Beču, te će se bosanska redovnička mladež i unapred uzgajati u djakovačkom Sjemenišću.

* **Dojduća zima.** Kao što se iz opazkah na parižkoj zvjezdarnici učinjenih izvadjah, dojduća će zima biti veoma huda. Velika će sila sniega pasti mjesecih novembra, decembra i januara. Dobro će dakle svaki učiniti, da si na vrijeme pribavi tople odjeće, goriva i hrane, ... ako ima čim.

☞ Molimo sve one naše predbrojnike, koji nam predplate na naš List jošte nisu poslali, da to što prije bez iznimka učine.

Ték Novacah

polag Borse u Trstu od 16 — 30 Oktobra 1875.

NOVCI	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	—
Careki dukati (cokini)	5.29	—	—	5.32	5.32	5.34	5.36	5.36	—	—	5.32	5.33	5.29	5.30	—	—
Napolooni	8.98	—	—	9.04	9.04	9.05	9.08	9.13	—	—	9.01	9.00	9.03	9.05	—	—
Libre Inglesko	11.29	—	—	11.36	11.36	—	11.42	11.42	—	—	—	11.36	11.35	11.36	—	—
Brebro prid (aggio)	103.15	—	—	103.35	103.35	104.50	104.65	105.—	—	—	104.—	104.50	103.50	104.—	—	—